

Kształtowanie się demokracji szlacheckiej - cz. I

Kształtowanie się demokracji szlacheckiej

Demokracja szlachecka był to ustrój Rzeczypospolitej na przełomie XV i XVI wieku, w którym główną rolę w państwie odgrywa szlachta. Kształtowanie się ustroju demokracji szlacheckiej w Polsce miało miejsce od momentu rozwoju przywilejów szlacheckich dla rycerstwa. Była to bowiem grupa, z której wytworzyła się szlachta. Czynnikiem, które odegrały najważniejsze znaczenie dla rozwoju demokracji szlacheckiej były:

- ruch egzekucyjny,
- sejm walny,
- wolna elekcja.

Szlachta była grupą dominującą w życiu gospodarczym, politycznym i społecznym Rzeczypospolitej z kilku powodów:

- cieszyła się równością,
- była stanem zamkniętym,
- stanowiła około 10 procent społeczeństwa,
- miała wyłączne prawo do posiadania ziemi,
- od niej zależało większość decyzji w państwie.

Na kształtowanie demokracji szlacheckiej ogromny wpływ miał sejm walny, który składał się z trzech izb:

- króla,
- senatu,
- sejmu.

W 1493 roku doszło do wyodrębnienia się dwóch izb parlamentu – poselskiej i senackiej. Do kompetencji króla należało:

- zwoływanie sejmu,
- ustalenie daty obrad,
- miał inicjatywę ustawodawczą,
- mógł decydować o najważniejszych zatwierdzanych ustawach i przepisach,
- kierował polityką zagraniczną – decydował, z jakim państwem zawiera przymierze, z którym państwem zostanie podjęta współpraca, a z którym państwem trzeba będzie podjąć działania wojenne.

Senat, był drugim organem sejmu walnego. Tworzyli go biskupi, wojewodowie, kasztelanowie, kanclerze, marszałkowie, podskarbiowie Korony i Litwy. W praktyce była to reprezentacja magnaterii, która decydowała o większości ustaw podejmowanych przez sejm walny.

Trzecim organem sejmu walnego był sejm, składający się z posłów wybieranych na sejmikach ziemskich. Do kompetencji sejmu należało:

- uchwalanie ustaw,
- ustalanie podatków,
- nadawanie szlachectwa,
- przyjmowanie posłów,
- kontrolowanie skarbu,
- zwoływanie pospolitego ruszenia,
- dysponowanie prawem łaski i amnestii.

Obrady sejmu walnego rozpoczynały się wspólną modlitwą z udziałem trzech stanów sejmujących, po czym izby obradowały oddzielnie, a głównie obrady przerywano wystąpieniem króla. Sejm walny stanowił bardzo ważny organ w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej, decydował, bowiem o najważniejszych politycznych i ustawowych kwestiach w państwie polskim. Stanowił istotne podłoże dla funkcjonowania szlachty, bowiem to jej przedstawiciele mieli decydujący wpływ na podejmowane decyzje.